ئوتتۇز ئىككىنچى دەرس

جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق

I

تۈنۈگۈن دوستۇمنىڭ ئىلخېتىنى تاپشۇرۇۋالدىم،

- ماگىستىرلىقتا ئوقۇۋېتىپتۇ.
- ئوغلى يەسلىگە بېرىۋېتىپتۇ.
- مەكتەپ كۈتۈپخانىسىدا ئىشلەۋېتىپتۇ.

ئا: قاراپ باقتىڭمۇ؟ مېھراي

- گېزىت ئوقۇۋېتىپتىمۇ؟
- خەت يېزىۋېتىپتىمۇ؟
- كومپيۇتېردا فىلىم كۆرۈۋېتىپتىمۇ؟

ئە: قاراپ باقتىم. ئۇ

- گېزىت ئوقۇۋاتماپتۇ
- خەت يېزىۋاتماپتۇ
- كومپيۇتېردا فىلىم كۆرۈۋاتماپتۇ

ماقالە يېزىۋېتىپتۇ.

سورىدىم، ئۇلارنىڭ كىنوغا بارغۇسى كەلمەيۋېتىپتۇ.
قارىدىم، ئۇلار يەنىلا ئېلىشقا كەلمەيۋېتىپتۇ.

II

مەن سىناپ باقتىم

- ئېگىزگە سەكرىسەم، بىر مېتىر ئوتتۇز سانتىمېترغا سەكرىيەلەيدىكەنمەن.
- چويۇن توپ ئاتسام، سەككىز مېترغا ئاتالايدىكەنمەن.

ئا: ئۆمەر، قېيۇمدىن سورىدىڭمۇ؟ چۈشتىن كېيىن

- يىغىنغا قاتنىشامدىكەنمىز؟
- تىياتىر كۆرەمدىكەنمىز؟

⑤ ئاقنى قارا (دېگىلى، دېيىشكە، دېسە) بولمايدۇ.

⑥ بىر بۆگۈن قىلالايدىغان ئىشنى (قالدۇرغىلى، قالدۇرۇشقا، قالدۇرساق) بولمايدۇ.

⑦ ئەگەر تاپشۇرۇقنى ئىشلەپ بولمىغان بولساڭلار، ئەتە ماڭا (بەرگىلى، بېرىشكە، بەرسەڭلار) بولىدۇ.

⑧ بۇ دەريا ناھايىتى كەڭ ۋە چوڭقۇر، كېمە بولمىسا (ئۆتكىلى، ئۆتۈشكە، ئۆتسەڭ) بولمايدۇ.

⑨ سىلەر بۇ لېكسىيىنى (ئاڭلىغىلى، ئاڭلاشقا، ئاڭلىساڭلار)مۇ بولىدۇ.

⑩ بۆگۈنكى كۈنگە قانداق قىلىپ كېلىپ قالغانلىقىمىزنى ئۇنتۇپ (قالغىلى، قېلىشقا، قالساق) بولمايدۇ.

3- تۆۋەندىكى مەنداش سۆزلەرنىڭ ئوخشاشلىقى ۋە پەرقىنى تېپىڭ.

تەنها، يالغۇز; سۇلتان، شاھ، پادىشاھ; پەزىلەت، خىسلەت; كۆتمەك، ساقلىماق; پۇقرا، ئاۋام; چوپان، مالچى; ياشىماق، تۇرمۇش كەچۈرمەك; جاراھەت، يارا; تۇپراق، توپا; كارامەت، ئاجايىپ;

4- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىڭ.

1) İlaçlarını düzenli kullandıkça iyileşiyor.

2) Hava ısındıkça tabiat yeşeriyor.

3) Kış yaklaştıkça havalar soğuyor.

4) Hızlı yürüsek onlara yetişebiliriz.

5) Yapmasını da yapacağım, ama elimde değil.

6) Yağmur dindiyse, dışarı çıkalım.

7) Yolunuzu kaybetdiyesek, insanlardan yardım istemelisiniz.

8) Hasan sınava zamanında hazırlanmadığından, sınavdan başarısız oldu.

9) O gara geç geldiği için trene yetişemedi.

10) Ayşe orta okuldayken çok çalışyordu.

ئانارخان كۆلگەنسىرى چىرايلىقلىشىپ كېتەتتى.

ئويلىغانسىرى سۆزلىگۈچىلەرنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىۋاتىمەن.

ئۇنىڭ خېتى بارغانسىرى چىرايلىق بولۇۋاتىدۇ.

4 - «ش»لىق ئىسىمداش + نى + غۇ + ئەسلىدىكى پېئىل» شەكلى

بۇ يول قويۇشنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن:

بېرىشنىغۇ بارىمەن، لېكىن ھازىر بارالمايمەن.

كۆنۈكمە

1- تۆۋەندىكىلەرنى بىرلەشتۈرۈپ ھەمدە تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

① مەن، ئازراق، ئىش، بار، كەچرەك، بار -، بول - ؟

② ئۇ، كۈن، سىلەر، كەل -، بىز، سىنىپ، ناخشا، ئۆگەن -

③ ئەگەر، ھازىر، سىز، ۋاقىت، بول -، ھېلىقى، كىتاب، ئەتە، ئارىيەت، ئال -، بول -.

④ سىلەر، ئارمىيە، قاتناش -، يىل، مەن، سىڭىل، تېخى، باشلانغۇچ، مەكتەپ، ئوقۇ -

255

⑤ ئۇ، ئەمگەك، جاپا، ۋە، ھېرىش – چارچاش، قورق -، ساۋاقداشلار، ياخشى، باھا، ئېرىش -.

⑥ يېقىن، بىز، چەت، تىل، ئىمتىھان، بەر - ، بۇ، يەكشەنبە، كۈن، ھېچ، يەر، بار -.

⑦ مۇنداق، لۇغەت، ھازىر، ئال -، بول -، سىز، كېرەك، بول ، مېنىڭكى، كۆر -، تۇر -.

⑧ بىز، ئۇيغۇرچە، ئۆگەن -، ئۆگەن -، كەل -.

2- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئوقۇپ، تىرناق ئىچىگە مۇۋاپىق سۆزنى قويۇڭ ھەمدە تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

① بۇ كىتابنى سىز ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن مەن (ئوقۇغىلى، ئوقۇشقا، ئوقۇسام) بولامدۇ؟

② يول ناھايىتى يىراق، پىيادە (بارغىلى، بېرىشقا، بارساق) بولمايدۇ.

③ پەقەت تىرىشقاندىلا ئۇيغۇرچىنى ياخشى(ئۆگەنگىلى، ئۆگىنىشكە، ئۆگەنسەك) بولىدۇ.

④ بۇ ماقالە ئىنتايىن قىيىن، بىر سائەت ئىچىدە تەرجىمە قىلىپ (بولغىلى، بولۇشقا، بولساق)بولمايدۇ.